

manual

MAMY PRAWA

Warsztat wzmacniający grupę młodzieżową i rozszerzający jej aktywistyczne działania.

PRZEMYŚL LAB

Autor: Jan Dąbkowski

PRZED ROZPOCZĘCIEM DZIAŁAŃ

Gdy powstaje grupa młodych aktywnych osób, które czują, że ich lub innych prawa są łamane, potrzebuje wsparcia wiedzewego i narzędziowego do dalszych skutecznych działań. Ten warsztat buduje podstawową świadomość prawną dotyczącą zobowiązań państwa wobec obywateli (w tym, a czasem szczególnie, niepełnoletnich), pokazuje szereg możliwych działań i wskazuje miejsca, gdzie można się zwrócić o wsparcie i pomoc.

SKŁADNIKI

- czas: przygotowanie - 1 godz., realizacja - 2 godz.
- osoby: 1 animator, 10-15 uczestników (liceum)
- co będzie potrzebne: flipchart, flamastry, wydrukowana Informacja 1 i kartki z pytaniami
- tagi: prawa, młodzież, mniejszości, działania

KROK 1: Prawa młodzieży

Zapytaj młodzież, czy przysługują jej jakieś prawa. Jeśli tak, to jakie? Zapisuj pomysły na flipcharcie.

Następnie podziel grupę na 3-5 podgrup/y i daj każdej do przeczytania wybrany wycinek dokumentów polskich lub międzynarodowych, gwarantujących i opisujących ich prawa jako dzieci, młodzieży i obywateli (Informacja 1). Wraz z materiałami rozdaj kartki z wydrukowanym tekstem:

- Przeczytajcie otrzymane materiały i wspólnie się zastanówcie:
- jakie obszary życia/tematy opisują dokumenty?
- co na ich podstawie można robić, czego się domagać, na co reagować?
- przed czym jesteście chronieni?

Przygotujcie się do przekazania wniosków pozostałym grupom.

KROK 2: Sprawy do rozwiązania

Zapytaj grupę, na ile przeczytane prawa i informacje były jasne. Możesz zapytać, jak grupa rozumie np. prawo do godności (lub inne prawa, jeśli zauważysz, że dla kogoś są niejasne). Warto poświęcić chwilę dyskusji na temat tego i innych praw, bo niewiele jest takich okazji. Zapytaj, jak przeczytane przed chwilą dokumenty mają się do rzeczywistości - na ile uczestnicy warsztatu czują, że te prawa są przestrzegane, czy mają swobodę realizacji swoich potrzeb. Zapisz na flipcharcie obszary, konkretne prawa czy wolności, które grupa uważa za nierealizowane czy nieprzestrzegane. Na początek spośród zapisanych tematów wymagających działania niech grupa wybierze najważniejsze - te, do których chciałyby się odnieść. Niech każdy zagłosuje na temat, którym chciałyby się zająć - można dać każdemu jeden głos, kilka lub nieograniczoną liczbę, sugerując jednak, żeby nie głosować na wszystko. Zajmijcie się tematem, lub tematami, które zdobyły najwięcej głosów.

KROK 3: Przygotowanie działania

Przełącz grupę (lub podgrupom, jeśli tematów jest więcej) kartki z wydrukowanymi pytaniami:

- Jaki dokładnie problem chcecie rozwiązać? Jakiej zmiany oczekujecie? Na początek wybierzcie bardzo konkretną

rzecz, nie zmianę systemową!

- Do kogo skierujecie działanie? Czy do społeczności lokalnej, szkoły, służb, urzędu, mediów, polityków samorządowych czy parlamentarzystów z regionu, prezydenta miasta czy państwa? Pamiętajcie, że reprezentanci państwa polskiego mają obowiązek chronić wasze prawa.
- Co chcecie osiągnąć? Pokazać potrzeby, odczucia czy spojrzenie na dany temat, zmienić narrację dotyczącą wybranego tematu, zwiększyć świadomość na dany temat?
- Jakimi metodami będziecie się posługiwać? Czy chcecie przekazać informację o niepokojącej sytuacji, próbować wywrzeć nacisk, okazać wsparcie (podczas spotkania, poprzez list, blog, petycję, zgłoszenie do straży miejskiej, na policję, do prokuratury czy innego odpowiedniego urzędu, happening, akcję publiczną czy demonstrację), zjednoczyć inne osoby wokół sprawy, informować o prawach i obowiązkach? Podczas osobistych spotkań można poznać perspektywę drugiej strony, podczas atrakcyjnych akcji publicznych można zaangażować wiele osób.
- Czyjej pomocy potrzebujecie? Przyda wam się wsparcie – poszukajcie sprzymierzeńców od wybranego tematu: pedagogów, prawników (są tacy, którzy doradzają bezpłatnie), lokalnych liderów czy instytucji, jak Rzecznik Praw Obywatelskich lub organizacji pozarządowych (polskich albo międzynarodowych), a może znanych osób kultury, które wam doradzą i wzmocnią wasze działania.

Etap planowanie może się odbyć przy okazji jednego dłuższego spotkania albo może być podzielony na kilka części, podczas których osoby biorące udział w procesie, sprawdzają szansę na różne rozwiązania, kto może być ich partnerem itd. Na koniec omówcie pomysły/warianty i wybierzcie jeden do realizacji. Spróbujcie pozyskać do tego odpowiednio dużą wspierającą społeczność, osobowości lub partnerów instytucjonalnych. Po każdym etapie, oceniacie, na ile sytuacja wymaga korekty dalszych działań. Jeśli coś się nie udaje, przeanalizujcie dlaczego i spróbujcie jeszcze

raz, w inny sposób, przy użyciu innych metod, narzędzi czy partnerów.

— Więcej:

Do rozmowy o potrzebie i sposobach reagowania na przemoc werbalną i fizyczną możecie przeanalizować następujące materiały:

- Nieobojętnik antyprzemocowy (<http://solidarnizuchodzcami.pl/wp-content/uploads/2015/10/Nieobojetnik.pdf>)
- Komiks 3Z - zobacz, zrozum, zareaguj (https://issuu.com/stow.nomada/docs/komiks_3z)

Aby szczegółowo poznać prawa człowieka, a także metody działań aktywistycznych i przykłady takich działań, skorzystajcie z podręcznika Rady Europy „Kompas” (polska wersja: <http://rownosc.info/bibliography/publication/kompas-edukacja-o-prawach-czlowieka-w-pracy-z-modz> lub nowsza, angielska wersja: <http://www.coe.int/en/web/compass>).

WARIANT

Jeśli grupa chce działać, ale brak jej pomysłów czy inspiracji, możesz pokazać dwa krótkie filmy *Przemysł to* (<https://vimeo.com/207037171>, hasło: polskalab_2) i *Anonim* (<https://vimeo.com/207008747>, hasło: polskalab_1), mówiące o relacjach pomiędzy Polakami a mniejszością ukraińską. Zostały stworzone przez młodzież z Przemyśla – osoby z mniejszości ukraińskiej i Polaka – na podstawie ich doświadczeń i przemysłów. Filmy skłaniają do rozmowy o stereotypach, uprzedzeniach i ich konsekwencjach dla społeczności. Zobacz scenariusz Sąsiedzi z mniejszości.

INFORMACJA 1

- a. Konstytucja RP (fragmenty dotyczące praw szczególnie ważnych dla dzieci i młodzieży)

Art. 5.

Rzeczpospolita Polska [...] zapewnia wolności i prawa

człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli [...].

Art. 30.

Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych.

Art. 31.

Wolność człowieka podlega ochronie prawnej.

Każdy jest obowiązany szanować wolności i prawa innych. [...]

Art. 32.

Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.

Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny.

Art. 35.

Rzeczpospolita Polska zapewnia obywatelom polskim należącym do mniejszości narodowych i etnicznych wolność zachowania i rozwoju własnego języka, zachowania obyczajów i tradycji oraz rozwoju własnej kultury.

Mniejszości narodowe i etniczne mają prawo do tworzenia własnych instytucji edukacyjnych, kulturalnych i instytucji służących ochronie tożsamości religijnej oraz do uczestnictwa w rozstrzyganiu spraw dotyczących ich tożsamości kulturowej.

Art. 40.

Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych.

Art. 41.

Każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. [...]

Art. 42.

3. Każdego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu.

Art. 47.

Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym.

Art. 52.

Każdemu zapewnia się wolność poruszania się po terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyboru miejsca zamieszkania i pobytu.

Każdy może swobodnie opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

[...]

Obywatela polskiego nie można wydalic z kraju ani zakazać mu powrotu do kraju.

Art. 54.

Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji. [...]

Art. 56.

Cudzoziemcy mogą korzystać z prawa azylu w Rzeczypospolitej Polskiej na zasadach określonych w ustawie.

Cudzoziemcowi, który w Rzeczypospolitej Polskiej poszukuje ochrony przed prześladowaniem, może być przyznany status uchodźcy zgodnie z wiążącymi Rzeczpospolitą Polską umowami międzynarodowymi.

Art. 57.

Każdemu zapewnia się wolność organizowania pokojowych zgromadzeń i uczestniczenia w nich. Ograniczenie tej wolności może określać ustawa.

Art. 72.

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. [...]

Art. 80.

Każdy ma prawo wystąpienia, na zasadach określonych w ustawie, do Rzecznika Praw Obywatelskich z wnioskiem o pomoc w ochronie swoich wolności lub praw naruszonych przez organy władzy publicznej.

— b. Międzykulturowe dokumenty dotyczące praw dzieci, młodzieży i obywateli:

Prawa człowieka spisane są w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (Rady Europy) i Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (Organizacji Narodów Zjednoczonych). Istnieje

także międzynarodowa Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez ONZ. Wynikające z niej prawa dziecka, podobnie jak prawa człowieka, podzielone są według kategorii na prawa:

- osobiste, umożliwiające rozwój dziecka. Są to: prawo do życia, prawo do tożsamości, prawo do rozwoju, prawo do wychowania w rodzinie, prawo do wyrażania własnych poglądów, prawo do informacji;
- polityczne lub publiczne, dzięki którym dziecko wyraża swoje poglądy i uczestniczy w życiu swojej grupy, społeczności, państwa. Są to prawa: prawo do wyrażania własnych poglądów, prawo do uczestniczenia w stowarzyszeniach;
- socjalne, które są obowiązkami państwa i dorosłych do stworzenia odpowiednich warunków do rozwoju umysłowego i fizycznego dziecka. Są to: prawo do godnych warunków życia i odpowiedniego poziomu życia, prawo do opieki zdrowotnej, prawo do odpoczynku;
- ekonomiczne, umożliwiające dziecku przygotowywanie się do niezależności materialnej od innych. Najważniejszym jest prawo do nauki; ponadto ochrona prawa pracy podejmowanej, czy to w ramach obowiązku nauki czy wakacyjnego zarobku.

(Zobacz więcej: <https://brpd.gov.pl/prawa-dziecka>)

— c. Międzynarodowe strategie dotyczące młodzieży: Strategia Unii Europejskiej dotycząca młodzieży zakłada m.in., że młodzi ludzie aktywnie biorą udział w działaniach społecznych, a rządy państw członkowskich jak Polska powinny ich słuchać i brać pod uwagę ich propozycje dotyczące przygotowywania, wprowadzania i oceniania strategii i działań, szczególnie tych związanych z edukacją, zdrowiem i dobrobytem. Cały system państwowy powinien zapobiegać wykluczeniu (zobacz więcej: https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy_en).

Priorytetami Rady Europy dotyczącymi polityki młodzieżowej są m.in.:

- zapewnienie młodzieży pełni praw człowieka i godności, a także zaangażowanie młodych osób w ten temat;
- zapewnienie równych szans na udział wszystkich

młodych ludzi we wszystkich dziedzinach codziennego życia;

- wspieranie młodych ludzi do promowania w życiu codziennym różnorodności kulturowej, dialogu międzykulturowego i współpracy;
- zapobieganie i przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji na jakiegokolwiek podstawie;
- wspieranie inicjatyw młodzieżowych w zapobieganiu konfliktom i zarządzaniu konfliktami, a także pokonfliktowemu pojednaniu przez narzędzia dialogu międzykulturowego, włącznie z jego religijnymi wymiarami;
- wspieranie integracji wykluczonej młodzieży.

(Zobacz więcej: <http://www.coe.int/en/web/youth/agenda-2020>)

W razie pracy z mniejszościami narodowymi i etnicznymi lub na ich temat można skorzystać z:

- d. Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (fragmenty):

Art. 4.

1. Każda osoba należąca do mniejszości ma prawo do swobodnej decyzji o traktowaniu jej jako osoby należącej bądź też nienależącej do mniejszości, a wybór taki lub korzystanie ze związanych z tym wyborem praw nie pociąga za sobą jakichkolwiek niekorzystnych skutków.

Art. 5.

1. Zabrania się stosowania środków mających na celu asymilację osób należących do mniejszości, jeżeli środki te są stosowane wbrew ich woli.

Art. 6.

1. Zabrania się dyskryminacji wynikającej z przynależności do mniejszości.
2. Organy władzy publicznej są obowiązane podejmować odpowiednie środki w celu:
 - popierania pełnej i rzeczywistej równości w sferze życia ekonomicznego, społecznego, politycznego i kulturalnego pomiędzy osobami należącymi do mniejszości a osobami należącymi do większości;

- ochrony osób, które są obiektem dyskryminacji, wrogości lub przemocy, będących skutkiem ich przynależności do mniejszości;
- umacniania dialogu międzykulturowego.

Art. 7.

1. Osoby należące do mniejszości mają prawo do używania i pisowni swoich imion i nazwisk zgodnie z zasadami pisowni języka mniejszości, w szczególności do rejestracji w aktach stanu cywilnego i dokumentach tożsamości.

Art. 8.

Osoby należące do mniejszości mają w szczególności prawo do:

1. swobodnego posługiwania się językiem mniejszości w życiu prywatnym i publicznie;
2. rozpowszechniania i wymiany informacji w języku mniejszości;
3. zamieszczania w języku mniejszości informacji o charakterze prywatnym;
4. nauki języka mniejszości lub w języku mniejszości.

Art. 18.

1. Organy władzy publicznej są obowiązane podejmować odpowiednie środki w celu wspierania:
 - działalności zmierzającej do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości;
 - integracji obywatelskiej i społecznej.

Art. 22.

1. Do zadań wojewody należy:
 - koordynowanie na obszarze województwa działań organów administracji rządowej, realizujących zadania na rzecz mniejszości;
 - podejmowanie działań na rzecz respektowania praw mniejszości i przeciwdziałanie naruszaniu tych praw i dyskryminacji osób należących do mniejszości;
 - podejmowanie działań na rzecz rozwiązywania problemów mniejszości;

Informacje o różnych rodzajach migracji (i procesach im towarzyszących), statusie uchodźcy i innych formach ochrony międzynarodowej znajdziesz: <http://uchodzcy.info/infos/pojecia-i-definicje/>

polska lab

Projekt zorganizowany wspólnie przez:

Partnerzy lokalni:

Związek Ukraińców w Polsce

Koordinacja projektu i koncepcja publikacji: Karolina Śmigiel
Superwizja projektu: Zuzanna Sikorska-Borowska, Dorota Borodaj
Fundacja Evens: Joanna Krawczyk
Koordinacja lokalna projektu: Beata Frąckowiak-Piotrowicz (Jarocin Lab), Ihor Horkiv (Przemyśl Lab)

Dziękujemy za wsparcie i pomoc w realizacji projektu:

Anna Dąbrowska, Joanna Grabarczyk, Marta Stróżycka, Bartek Żmuda, Katarzyna Wala, Jan Dąbkowski, Joanna Mikulska, Bartek Lis, Dagmara Gortych, Agnieszka Chlebowska, Sylwia Żółkiewska, Marta Białek-Graczyk

Redakcja publikacji: Urszula Engelmayer
Korekta publikacji: Lidia Ścibek

www.polskalab.e.org.pl

Publikacja udostępniona jest na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne 3.0 Polska (CC-BY-NC 3.0 PL).